

Convenant slaat brug tussen partijen in gewasbescherming

Ria Dubbeldam

Grafisch Atelier Wageningen

Het Convenant Duurzame Gewasbescherming (2003-2010) heeft nog één jaar te gaan. De inzet is nog steeds om de ambitieuze doelstelling te halen: 95 procent reductie in de milieubelasting van het oppervlaktewater ten opzichte van 1998. Zeker zo belangrijk als een cijfermatig succes is samenwerking tussen de partijen, vindt procesregisseur Peter van Boheemen. Telen met toekomst, een beeldbepalend project van het convenant, draagt hieraan bij.

Het was voormalig minister Cees Veerman die het initiatief nam voor het convenant, brengt Peter van Boheemen in herinnering. Milieuorganisaties en land- en tuinbouworganisaties stonden tegenover elkaar. Door inspanningen van de milieubeweging kwam er een strenger toelatingsbeleid waardoor middelen van de markt werden gehaald. Agrariërs stonden met de rug tegen de muur, vonden ze, omdat niet altijd alternatieve middelen voorhanden waren. Zo werkt het dus niet, moet Veerman gedacht hebben, en hij besloot een nieuwe start te maken door met LTO Nederland, Stichting Natuur en Milieu en de ministeries van LNV en VROM om tafel te gaan zitten.

Hoge ambitie

Uiteindelijk rolde uit het overleg een convenant met acht partijen: LNV, VROM, LTO Nederland, Natuur en Milieu, Nefyto (brancheorganisatie van de agrochemische industrie in Nederland), Agrodis (gewasbeschermingsmiddelenhandel), Vewin (waterbedrijven) en Unie van Waterschappen. Natuur en Milieu haakte na twee jaar met name af omdat het duidelijk werd dat de in het convenant overeengekomen aanpak van een wettelijke verplichting op geïntegreerde teelt er niet zou komen. Plantum NL tradt rond die tijd toe als convenantpartner. In het convenant hebben de partijen afgesproken gezamenlijk te streven naar duurzame gewasbescherming die

voldoet aan de doelstellingen voor milieukwaliteit, die bedrijfseconomisch verantwoord is en die de concurrentiepositie niet onevenredig onder druk zet. De inzet is 95 procent reductie van de milieubelasting in 2010 ten opzichte van 1998. Om het convenant handen en voeten te geven zijn knelpunten benoemd die verduurzaming belemmeren en is nagedacht over de nodige oplossingsrichtingen. Die oplossingsrichtingen zijn gegroepeerd in vijf subdoelstellingen (zie kader), met als eerste subdoelstelling het bevorderen van innovaties en het stimuleren van telers tot een geïntegreerde gewasbescherming, ook wel het kennisspoor genoemd, en waaronder ook het project Telen met toekomst valt. Van Boheemen:

“Het is een beeldbepalend project net als Schone bronnen. Beide projecten staan uitdrukkelijk op de werkagenda en hebben ook veel interactie met elkaar. Schone Bronnen richt zich op het aanpakken van emissies van gewasbeschermingsmiddelen die knelpunten opleveren voor drinkwaterbedrijven en waterschappen. Hierbij wordt mede gebruik gemaakt van de expertise van Telen met toekomst.”

Werkafspraken nakomen

Rondom de subdoelstellingen kwamen afspraken over ieders rol en verantwoordelijkheden en over de uit te voeren werkzaamheden: het Afsprakenkader Gewasbeschermingsbeleid. De ministeries van LNV en VROM werden trekker voor circa 55 procent van deze afspraken, LTO en Plantum NL voor circa 20 procent, Nefyto en Agrodis eveneens voor circa 20 procent en Vewin en de Unie van waterschappen voor circa 5 procent. In 2004 en 2006 is het Afsprakenkader uitgebreid en in 2008 is de focus gelegd op de afspraken waarvan in de resterende convenantperiode nog een belangrijke bijdrage wordt verwacht.

ARTIKEL

Hans Alders en Peter van Boheemen voeren samen de procesregie voor alle convenantactiviteiten. Ze zien erop toe dat alle convenantpartijen zich voldoende inzetten en zich aan de afspraken houden. "Onze rol is dat elk onderwerp op tafel komt en dat de partijen van elkaar zien welke resultaten worden geboekt.", aldus Van Boheemen. "Minimaal een keer per jaar verwachten we een verslag van de vorderingen en bieden we gelegenheid tot het geven van feedback. Het is heel belangrijk dat iedereen ziet dat we aan een gemeenschappelijk doel werken. Daardoor ontstaat interesse in wat de ander doet en het inzicht dat je elkaar nodig hebt bij de uitvoering van projecten."

In zijn antwoord op de vraag of alle partijen zich inderdaad voldoende inzetten, blijft Van Boheemen wat diplomatiek. "Het maakt veel uit of je zoals Nefyto dertien leden hebt, of vijftig zoals Agrodix of zo'n 50.000 zoals LTO Nederland. Hoe groter de organisatie hoe meer schijven en hoe breder het spectrum. Bij LTO kan niet altijd gewasbescherming de boventoon voeren, ze hebben ook andere belangrijke thema's zoals bemesting en dierenwelzijn."

Tussenresultaten

Tot nog toe lijken de resultaten van het convenant veelbelovend. Uit een tussenevaluatie in 2005 bleek dat de reductie van de milieubelasting ten opzichte van 1998 al 86 procent bedroeg, terwijl de tussendoelstelling 75 procent was.

Driekwart van deze reductie is gerealiseerd via de emissiebeperkende maatregelen in het Lozingenbesluit Open Teelt en Veehouderij, zoals de spuitvrije zones langs oppervlaktewater en het gebruik van emissiebeperkende apparatuur. Het resterende deel is gerealiseerd door sanering en innovatie van het pakket toegelaten middelen via het toelatingsbeleid.

Een achterblijvend aspect was het terugdringen van de knelpunten bij de drinkwaterbereiding uit oppervlaktewater. De reductie in het aantal knelpunten bleef op 18 procent steken, terwijl de tussendoelstelling 50 procent was. Een aantekening daarbij is dat een deel van de oorzaken buiten de land- en tuinbouw ligt, zoals middelengebruik buiten de agrarische sector en toevoer vanuit het buitenland via rivieren.

Van Boheemen wil vooral benadrukken dat naast het halen van cijfermatig resultaat iets anders zeker zo belangrijk is:

"Tussen de convenantpartijen is een brug geslagen. Ik denk dat dit ook na het beëindigen van het convenant zijn vruchten zal afwerpen. Er is een nieuwe richtlijn in Brussel aangenomen met betrekking tot het duurzaam gebruik van middelen. Dit brengt de verplichting mee om een nationaal actieplan te maken voor 2013. De partijen hebben elkaar daarbij weer heel hard nodig."

Kennispoor

In de loop van het convenant heeft kennis een belangrijkere rol gekregen. Dat heeft alles te maken met afspraken voor bevordering van geïntegreerde gewasbescherming die waren vastgelegd in een AmvB: Telers kregen de jaarlijkse verplichting een gewasbeschermingsplan op te stellen, een logboek bij te houden en een aantal voorschriften op het gebied van geïntegreerde gewasbescherming te volgen. In de praktijk bleek het moeilijk te bepalen welke voorschriften dat zouden moeten zijn, omdat dit afhangt van de bedrijfsvoering, de bodemsoort, de regionale context en dergelijke. Het bijhouden van een logboek werd gezien als een extra administratieve handeling, omdat telers al om andere redenen registreren. Door aanneming van de motie Koopmans door de Tweede Kamer eind 2005 kwamen de voorschriften en het logboek te vervallen en bleef alleen het gewasbeschermingsplan over. Om toch in voldoende mate geïntegreerde gewasbescherming te stimuleren, spraken de convenantpartners af zich extra in te spannen voor bewustwording, kennisverspreiding, handhaving en marktcertificering. Dit betekende wijzigingen in het Afsprakenkader. Het Kennisproject Telen met toekomst kreeg daarmee een belangrijkere opdracht in het convenant en ontstonden er ook nieuwe initiatieven. Agrodix, de brancheorganisatie voor de handel in gewasbeschermingsmiddelen, besloot een kennisproject voor adviseurs in de gewasbescherminghandel op te starten (zie artikel 'Gewasbeschermingsadviseurs weten nu meer over geïntegreerde gewasbescherming').

Eindsprint

Inmiddels werken de convenantpartijen aan de eindsprint van het convenant. Van Boheemen: "De lijst van het Afsprakenkader is begin 2008 opgeschoond. Er stonden te veel afspraken op. Sommige waren al bereikt, andere achterhaald. En op een aantal maatregelen heeft deze groep convenantpartners maar een beperkte invloed, zoals het stimuleren van duurzame consumptie. Omdat het convenant afloopt, hebben we vooral

gekeken naar afspraken waarmee in de eindfase nog grote winst te boeken is. Het gaat nu vooral om het doorontwikkelen en verder implementeren van geïntegreerde gewasbescherming, het behouden van een effectief middelenpakket en het wegnemen en verminderen van de milieuknelpunten door de twintig stoffen die het meest milieubelastend zijn.” Recent zijn twee belangrijke doorbraken voor het realiseren van de convenantdoelstellingen tot stand gekomen: waterschappen hebben afgelopen zomer de bevoegdheid gekregen om handhavend op te treden wanneer bij telers een te grote emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater wordt geconstateerd, en op 1 januari 2010 is ‘de algemeen bindend verklaring’ voor de handelaren in gewasbeschermingsmiddelen in werking getreden. Het laatste betekent dat ook handelaren die niet bij brancheorganisatie Agrodiss zijn aangesloten, de *free riders*, moeten gaan werken volgens het certificatieschema dat op initiatief van Agrodiss is ontwikkeld.

In het opgeschoonde afsprakenkader blijft ook veel aandacht voor de ontwikkeling en de doorstroming van kennis over geïntegreerde gewasbescherming. In het kader van de eindsprint is zelfs sprake van een extra inzet. LNV financiert een communicatieproject dat moet leiden tot een grotere bekendheid en een bredere toepassing van Good Practices op het gebied van geïntegreerde gewasbescherming. Een consortium onder leiding van het CLM, waarin DLV en LTO participeren zal dit project uitvoeren.

Van Boheemen realiseert zich dat de reductiedoelstelling van 95 procent ambitieus is, maar constateert ook dat de convenantpartners tot eind 2010 met veel inzet aan deze mijlpaal willen blijven werken. Eind 2011, wanneer het Planbureau voor de Leefomgeving met een Eindevaluatie komt, zal duidelijk worden of het volledig is gelukt. Tegelijk zal helder worden of nog maatregelen nodig zijn vanwege de Kaderrichtlijn Water. Voor die eventuele maatregelen resteren dan nog vier jaar en dat moet volgens Van Boheemen voldoende zijn gezien de brug die tussen partijen is geslagen.

De vijf subdoelstellingen van het Convenant Duurzame Gewasbescherming

1. bevorderen van innovaties en geïntegreerde gewasbescherming op bedrijven (kennisspoor);
2. stimuleren van een duurzame wijze van produceren en consumeren (certificering en transparantie van de keten);
3. bevorderen van een effectief en duurzaam middelenpakket voor de land- en tuinbouw;
4. goede handhaving (naleven wettelijke bepalingen), monitoring (evaluaties) en verantwoording (interne en externe rapportages);
5. doen slagen van de gezamenlijke aanpak door stimuleren en communiceren.

Telen met toekomst: samen werken aan verduurzaming van gewasbescherming

Frank Wijnands¹ en Harm Brinks²

¹ Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, onderdeel van Wageningen UR

² DLV-Plant

Het project Telen met toekomst werkt met ondernemers en stakeholders aan het in de praktijk beproeven en doorontwikkelen van maatregelen en methoden die passen bij een duurzame gewasbescherming. Duurzame gewasbescherming vergt steeds nieuwe actuele kennis die voldoende

beproefd is in de praktijk, maar ook de inzet van alle betrokkenen in en bij de landbouw, zo leert het project.

Telen met toekomst heeft als opdracht om nieuwe kennis over duurzame gewasbescherming in de